

Cirkulärnr: 1995:33
Diariernr: 1995:0162
Handläggare: Kjell-Åke Eriksson
Avdsek: Skola och barnomsorg
Externmedverkan: Kommunalrättssektionen
Datum: 1995-01-19
Mottagare: Kommunstyrelse.
Barnomsorg inkl. förskola
Rubrik: Den utvidgade lagregleringen inom barnomsorgen

Handläggare
Kjell-Åke Eriksson/BS

1995-01-19

Kommunstyrelsen
Barnomsorg inkl. förskola

Den utvidgade lagregleringen inom barnomsorgen

Riksdagsbeslut om vårdnadsbidraget, garantidagarna och enskild barnomsorg

Riksdagen beslutade den 15 december 1994 att upphäva lagen om vårdnadsbidrag. Vissa följdändringar har också gjorts i ett antal andra lagar som ändrades i samband med att vårdnadsbidraget infördes.

Garantidagarna återinförs, dock utan ersättningsbelopp. Rätt till ledighet för vård av barn gäller under ett och ett halvt år från barnets födelse. Denna rättighet gäller fr.o.m. den 1 juli 1995.

18 § socialtjänstlagen (SoL) förändras. Kommunernas skyldighet att ge bidrag till enskilda förskolor, enskilda fritidshem och enskild integrerad skolbarnomsorg upphävs. Följande lydelse är beslutad och har trätt ikraft den 1 januari 1995.

”Kommunen kan lämna bidrag till enskild förskoleverksamhet och enskild skolbarnomsorg, om verksamheten uppfyller de krav som anges i 13 b § och avgifterna inte är oskäligt höga. Sådant bidrag bör lämnas med ett belopp per barn som inte oskäligt avviker från kommunens kostnad per barn i motsvarande verksamhet”.

Övergångsbestämmelser

Enligt punkt 2 i de beslutade övergångsbestämmelserna skall den som inte får något bidrag efter den 1 januari 1995 få ersättning av kommunen för *nödvändiga* avvecklingskostnader om ansökan om bidrag har lämnats in före den 1 september 1994 och verksamheten skulle haft rätt till bidrag enligt lagen om ändring i socialtjänstlagen (1994:11). Det innebär att om ett bidrag utgår med ett lägre belopp än vad som tidigare bestämts så har den enskilda verksamheten inte rätt till avvecklingskostnad.

Skälet till övergångsbestämmelsen är att den som avsett att driva verksamheten kan ha börjat investera, hyra lokal och anställa personal. Det skall dock vara fråga om *nödvändiga* avvecklingskostnader. Det innebär t.ex. att den som drar på sig kostnader efter det att det står klart att verksamheten inte får något bidrag, inte kan få ersättning av kommunen för dessa kostnader.

Inför eventuella fortsatta ageranden kommer Kommunförbundet att följa upp konsekvenserna för kommunerna av denna övergångsbestämmelse. Vi ber därför de kommuner som nu beslutar att inget bidrag skall utgå enligt den nya bestämmelsen och som får krav på sig att betala *nödvändiga* avvecklingskostnader att skicka en sammanställning och redogörelse för dessa kostnader till sektionen för skola och barnomsorg.

Interkommunal ersättning

Tredje stycket av 18 § SoL enligt SFS 1994:11 har också tagits bort. Ett barns hemkommun är därmed inte skyldig att ersätta en annan kommun dess kostnader för enskild eller kommunal barnomsorg, som ges barnet inom den andra kommunen. Riksdagen utgår från att kommunerna även i fortsättningen skall ha en generös inställning till möjligheten för föräldrar att få barnomsorg i annan kommun. Hänsyn bör tas till om det föreligger särskilda skäl att placera ett barn i annan kommun än hemkommunen.

Kommuner kan därmed själva, liksom tidigare, komma överens om sådana ersättningar från den ena kommunen till den andra i de fall man anser det berättigat eller lämpligt.

Kommunal tillståndsprovning

Lagen om försöksverksamhet med kommunal tillståndsprovning för vissa hem för vård eller boende enligt SFS 1987:442 återställs till tidigare lydelse. 2 a § tas således bort. Samma regler gäller därmed för kommun som för länsstyrelse vid tillståndsprovningen.

Bidrag till Svenska kyrkan

Kommunförbundet har fått många frågor om Svenska kyrkans rätt till bidrag enligt den nya lagstiftning som har trätt ikraft 1 januari 1995. Med anledning av detta och den nu beslutade lydelsen av 18 § SoL vill vi redovisa följande.

Svenska kyrkans församlingar har befogenhet att bedriva barnomsorgsverksamhet. Församlingarna behöver inte söka tillstånd enligt 69 § SoL. Den 2 maj 1991 beslutade riksdagen att statsbidrag skall utgå för barnomsorg som bedrivs av församling inom Svenska kyrkan. I det nya statsbidragssystemet, som riksdagen beslutade om den 10 juni 1992 sägs inget om statsbidragen till sådan barnomsorg som bedrivs av Svenska kyrkans församlingar. Enligt 18 § SoL i dess nya lydelse har kommun rätt att lämna bidrag till förskoleverksamhet och skolbarnomsorg som bedrivs i Svenska kyrkans regi.

Omfattningen av barnomsorgsverksamheten

Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg skall enligt 14 a § tillhandahållas i den omfattning som behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller barnets eget behov. Förskoleverksamhet skall tillhandahållas för barn som har fyllt ett år men som inte uppnått skolpliktig ålder. Kommunen skall enligt 14 b § SoL erbjuda plats utan oskäligt dröjsmål när vårdnadshavaren har anmält behov av plats till kommunen. I lagmotiven talas om en rimlig väntetid på 3-4 månader.

Sammanfattningsvis berörs följande behovsgrupper

- barn till förvärvsarbetande och studerande föräldrar
- barn med behov av särskilt stöd
- barn som av andra skäl har ett eget behov

I proposition 1993/94:11 framhålls att förskoleverksamhet och skolbarnomsorg i första hand bör tillhandahållas i sådan omfattning att föräldrar kan sköta sina arbeten eller studier på tider *som kan anses vara normal arbetstid på dagtid under vardagar*.

För barn som inte har fyllt ett år och som av fysiska, psykiska eller andra skäl har behov av särskilt stöd skall förskola enligt § 16 tillhandahållas oavsett om föräldrar förvärvsarbetar eller studerar om barnets behov av sådant stöd inte tillgodoses på annat sätt. Exempel på barn i denna grupp är utvecklingsstörda barn, fysiskt handikappade barn och barn vars föräldrar p.g.a. sociala svårigheter inte räcker till i sin fostrargärning

När det gäller barns eget behov nämns som exempel

- barn till arbetslösa föräldrar
- barn till föräldralediga
- barns vars förälder är intagen på behandlingshem eller liknande
- barn i glesbygd som saknar lekkamrater mm.

Då definitioner och avgränsningar mellan de olika behovsgrupperna inte närmare tydliggörs av lagstiftningen är det en fördel om man i kommunerna antar egna riktlinjer för vilka kriterier som skall gälla för de olika behovsgrupperna. Riktlinjerna kan användas som ett hjälpmedel vid platstilldelning.

Allmänna konsekvenser av den nya lagstiftningen

I den allmänna debatten framställs den nya lagregleringen ofta som en lag som ger föräldrar och barn *rätt* till barnomsorg. Den nya lagregleringen har emellertid *inte* fått utformningen av en rättighetslag genom vilken man kan "klaga sig till" en tjänst. I stället har begreppet skyldighetslag kommit att myntas. Detta har i sin tur givit upphov till en diskussion om vad man egentligen som förälder har rätt att förvänta sig.

Den nya barnomsorgslagen förutsätter att kommunerna ska kunna tillhandahålla platser inom 3-4 månader efter det att ett behov anmälts. Enligt lagens intentioner ska en förälder som anmält sitt behov alltså normalt kunna räkna med att få en plats 3-4 månader senare. Om kommunen inte kan tillhandahålla plats inom denna tid kan förälder begära laglighetsprövning hos kammarrätt, s. k. kommunalbesvär.

Överklagande

Överklagande enligt 10 kap 6 § kommunallagen ska ha inkommit till den kammarrätt som kommunen tillhör inom tre veckor från den dag då det tillkännagavs på kommunens anslagstavla att protokollet över beslutet har justerats.

För att inte besvärstiden ska förskjutas långt fram i tiden bör anmälan enligt 6 kap 35 § kommunallagen av beslut fattade av delegat snarast ske till den ansvariga nämnden. Besvärstiden löper då med början från tillkännagivandet av det justerade nämndprotokollet i vilket de anmälda delegeringsbesluten tagits in.

Ny instansordning

Från och med den 1 april 1995 blir länsrätten första domstolsinstans också för kommunalbesvär.

Konsekvenser för kommunen

Kommunen är vid beslut som överklagas genom kommunalbesvär enligt 10 kap kommunallagen inte skyldig att lämna besvärshänvisning till den som berörs av beslutet eller någon annan. Däremot måste de anställda vid förfrågan kunna upplysa om hur beslutet överklagas. Om tidpunkten vid vilken det tillkännages på kommunens anslagstavla att protokollet över beslutet har justerats är känd då beslutet meddelas föräldrarna bör dessa underrättas om denna. Föräldrar som vill överklaga ett beslut har naturligtvis också rätt att få beslutet *skriftligt*.

Om domstolen finner att kommunens beslut är felaktigt på någon av de grunder som anges i 10 kap 8 § kommunallagen skall beslutet *upphävas*. Kammarrätt kan dock inte vid en sådan laglighetsprövning sätta ett nytt beslut i det överklagades ställe. Rättsläget återställes därmed till det som gällde innan kommunen fattade sitt beslut.

Rättsverkan av en upphävande dom från domstolen är inte att kommunen tvingas tilldela klaganden en plats inom barnomsorgen. Några skäl för förtur till barnomsorgsplatser på grund av en upphävande dom från kammarrätt föreligger enligt vår bedömning inte heller om det i kommunen finns sökande med större eller lika stort behov av barnomsorg.

Det ligger i övrigt på föräldrar att själva till kommunen lämna uppgift om behoven och tidpunkten för önskad barnomsorgsplatser.

Delegering av beslut angående barnomsorgsplatser

Besked som innebär att plats ges eller inte kan ges i enlighet med föräldrarnas önskemål är juridiska beslut och måste därför delegeras till utskott, enskild förtroendevald eller tjänsteman om dessa organ och personer skall ha befogenhet att besluta på angivet sätt. Eventuella förhandsbesked, t.ex. muntliga upplysningar, om när barnomsorgsplatser kan förväntas är inte beslut i juridisk bemärkelse och kräver därför inte någon delegering från ansvarig nämnd.

Allmänna råd från Socialstyrelsen

Socialstyrelsen har blivit försenad med sitt allmänna råd om den nya lagstiftningen på barnomsorgsområdet. Under januari 1995 avser man att vara färdig för ett utskick. Ett meddelandeblad med en kortfattad information om den nya lagstiftningen inför det allmänna rådet har skickats ut till kommunerna.

Skriften "När andra vill vara med"

Revideringen av ovanstående skrift pågår för närvarande. Skriften utgör en vägledning om kommunernas samarbete med enskild/alternativ barnomsorgsverksamhet. Den kommer att innehålla fakta, synpunkter och avtalsförslag etc. Skriften beräknas vara klar från tryckeriet under vecka 13 1995.

Överläggningar angående rätt till ersättning från a-kassa

Kommunförbundet överlägger för närvarande med Arbetslöshetskassornas Samorganisation om a-kassornas tolkning av "att stå till arbetsmarknadens förfogande och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete".

Avsikten är att komma överens om vad som är den enskildes ansvar och kommunens ansvar i förhållande till begreppet "oförhindrad".

Vi återkommer med närmare information så snart en överenskommelse är nådd.

Uppföljning av lagen

Kommunförbundet kommer under januari att redovisa den första uppföljningen av de volymmässiga och ekonomiska konsekvenserna av lagändringarna. Kommunerna har via en enkät från vår kommunalekonomiska avdelning fått möjlighet att lämna uppgifter på hur de klarar barnomsorgslagen och vad detta har kostat. Dessa uppgifter är av stor vikt inför våra överväganden om fortsatt agerande gentemot regering och riksdag.

Parallellt kommer sektionen för skola och barnomsorg att göra ett antal uppföljningar under året vad gäller kösituation och placeringar inom barnomsorgen i ett urval av kommuner. Berörda kommuner kommer att bli kontaktade inom kort.

Ytterligare upplysningar

Frågor med anledning av detta cirkulär besvaras av Kjell-Åke Eriksson, Ylva Winberg, Louise Fernstedt, sektionen för skola och barnomsorg samt Lena Sandström, Leif Petersén och Håkan Torngren, kommunalrättssektionen, tfn 08-772 41 00.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET

Sektionen för skola och barnomsorg

Kommunalrättssektionen

Louise Fernstedt

Curt Riberdahl